

POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE
ODDZIAŁ W CIESZYNIE

PAMIĘTNIK CIESZYŃSKI

Tom 24

2023

CIESZYN 2023

REDAKCJA

RENATA CZYŻ, WOJCIECH GRAJEWSKI, MAKSYMILIAN STAŃCZAK,
WOJCIECH ŚWIĘS (redaktor naczelny)

RADA NAUKOWA

Doc. Mgr. JIŘÍ BRŇOVJÁK, Ph.D. (Ostravská univerzita), dr MARZENA BOGUS-SPYRA (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie), Prof. PhDr. DAN GAWRECKI, CSc. (Slezská univerzita v Opavě), dr hab. WACŁAW GOJNICZEK, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach), prof. zw. dr hab. IDZI PANIC (Uniwersytet Śląski w Katowicach), dr JERZY POLAK (Bielsko-Bialskie Towarzystwo Historyczne)

ADRES REDAKCJI

Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Cieszynie
ul. Regera 6, 43-400 Cieszyn
<http://www.pth.cieszyn.pl>

WYDAWCA

Polskie Towarzystwo Historyczne
Oddział w Cieszynie

WSPÓŁWYDAWCA

Starostwo Powiatowe w Cieszynie

RECENZENCI TOMU

dr hab. WACŁAW GOJNICZEK, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach), dr hab. MACIEJ FIC, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach), dr hab. GRZEGORZ GAŚIÓR (Uniwersytet Warszawski), PhDr. DAVID PINDUR, PhD. (Muzeum Těšínska), dr TOMASZ KAŁUSKI (Uniwersytet Śląski w Katowicach), dr TADEUSZ KANIA (Uniwersytet Śląski w Katowicach), STEFAN KRÓL (Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Cieszynie), IRENA KWAŚNY (Stowarzyszenie Rotunda), dr GRZEGORZ MADEJ (Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej), dr MICHAEL MORYS-TWAROWSKI (Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Cieszynie), dr hab. STANISŁAW PIJAJ, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński), dr hab. MIŁOSZ SKRZYPEK, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach), prof. zw. dr hab. JANUSZ SPYRA (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie), ThDr. JÓZEF SZYMECZEK, Dr. (Ostravská univerzita)

KOREKTA

ANNA MIKA

TŁUMACZENIA

IRENA PRENGEL ADAMCZYK (język czeski), ANDRZEJ PASTERNY (język angielski)

DRUK I OPRAWA

Drukarnia Arka w Cieszynie, ul. Błogocka 28, 43-400 Cieszyn, www.arkadruk.pl

© Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Cieszynie

PL ISSN 0137-558X

„Pamiętnik Cieszyński” jest indeksowany w bazach CEJSH i BazHum

Spis treści

- 6 Współpracownicy tomu
7 Słowo Starosty Cieszyńskiego
9 Od redakcji
- A R T Y K U Ł Y
- JAN PAWEŁ BOROWSKI
11 Mniszek, który nie był Mniczem..., czyli o tym, co było,
być mogło albo nie istniało w ogóle
RADIM JEŽ
23 Najstarsze pieczęcie miast Skoczowa i Strumienia z 1531 oraz 1578 roku
JANUSZ SPYRA
39 Wielkość i upadek Bazaru Cieszyńskiego
HANNA GRUDNIEWSKA
67 Warsztat badawczy Franciszka Popiołka
JERZY POLAK
79 „Tylko godzina czasu” dla Śląska Cieszyńskiego
Wizyta prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego w 1923 roku
WOJCIECH ŚWIĘS
105 Karol Kajzer (1933–2022). Społecznik i popularyzator kultury oraz historii regionu
- S P R A W O Z D A N I A
- MICHAEL MORYS-TWAROWSKI
147 Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Historycznego
Oddziału w Cieszynie w latach 2015–2017
ZOFIA JAGOSZ-ZARZYCKA
151 Badania archeologiczne na cieszyńskim rynku w 2022 roku
MAKSYMILIAN STAŃCZAK
159 Wykaz nowych publikacji z zakresu historii Śląska Cieszyńskiego
- R E C E N Z J E
- 163 *Catalogus Chirurgorum – Die Prüfungsprotokolle der Wundärzte an der Universität Wien 1752–1822*, hrsg. Alexander Weber (MICHAEL MORYS-TWAROWSKI)
166 Adam Władyka, *Konkurenci Thoneta*. Jacob & Josef Kohn, Mundus oraz powiązane z nimi firmy produkujące meble gięte (WOJCIECH ŚWIĘS)

Od redakcji

W 2015 r. z inicjatywy ówczesnego prezesa cieszyńskiego Oddziału PTH dr. Michaela Morysa-Twarowskiego miała miejsce reaktywacja „Pamiętnika Cieszyńskiego” po dziesięciu latach przerwy. Kolejne trzy tomy czasopisma, wydane w latach 2016 (t. 21), 2017 (t. 22) i 2019 (t. 23), spotkały się z bardzo dobrym przyjęciem ze strony środowiska cieszyńskich historyków i miłośników regionu (dość powiedzieć, że cały nakład tomu 22. rozszedł się co do jednego egzemplarza!). W pierwszej kolejności wskazywano na rzucający się w oczy skok jakościowy pod względem technicznym (większy format, nowy *layout* i okładka). Niewątpliwie bardzo ważne dla poziomu czasopisma, choć niedostrzegalne dla czytelników, było wprowadzenie procedury podwójnie ślepych recenzji zewnętrznych (*double-blind review process*), a także abstraktów w języku angielskim, instrukcji wydawniczej inspirowanej monografiemi „powiatowymi” z cyklu *Dzieje Śląska Cieszyńskiego od zarania do czasów współczesnych* oraz indeksowania w bazach referencyjnych. Między innymi te innowacje składały się na wizję rozwoju „Pamiętnika Cieszyńskiego” redaktora naczelnego trzech wspomnianych tomów, M. Morysa-Twarowskiego, i w komplecie zasilają jego „konto”.

Była jednak też druga strona medalu. Całość prac nad „Pamiętnikiem Cieszyńskim” realizowano własnymi siłami w skromnym gronie redakcji, w której naczelny wraz z Wojciechem Grajewskim odpowiadali głównie za koncepcyjno-organizacyjną stronę przedsięwzięcia, ja zaś za stronę redaktorsko-techniczną. Czas pokazał, że najlepsze chęci to za mało i historyk powinien jednak skupić się na pisaniu, a nie na redakcji językowej czy korekcie (choć zawsze mogło być gorzej w tej materii). Inną newralgiczną kwestią były permanentne problemy z finansowaniem uzależnionym od udziału w konkursach grantowych, które nie mogło zapewnić płynności w wydawaniu czasopisma. To w połączeniu z szeregiem pomniejszych czynników (pandemia, problemy lokalowe naszego Oddziału PTH, inne projekty członków redakcji) sprawiło, że początkowy entuzjazm nieco osłabł i licznik na dłuższy czas zatrzymał się na tomie nr 23.

„Pamiętnik Cieszyński” ponownie stał się priorytetowym przedsięwzięciem Oddziału na początku 2022 r. wraz ze zmianą Zarządu i objęciem funkcji prezesa przez dr. hab. Waclawa Gojniczka, prof. UŚ. Powrót do prac redakcyjnych umożliwiła też finalizacja procesu zmiany siedziby stowarzyszenia, któremu schronienia w swoich gościnnych progach udzieliło Muzeum Śląska Cieszyńskiego. Wobec faktu, że M. Morys-Twarowski chciał przekazać pałeczkę pracy na stanowisku redaktora naczelnego, nowy prezes powierzył tę funkcję niżej podpisanemu. Wspólnie

skompletowaliśmy zespół redakcyjny, który odbył kilka roboczych spotkań dotyczących formuły i sposobów finansowania „Pamiętnika Cieszyńskiego” (oraz oczywiście kwestii typowo merytorycznych).

Następnie W. Gojniczek – z pomocą wyposażonego w fachową wiedzę prawniczą wiceprezesa M. Morysa-Twarowskiego i nowego redaktora naczelnego – przystąpił do prób pozyskania funduszy na 24. tom czasopisma, które w perspektywie czasowej mogłyby przekształcić się w stałe źródło finansowania. Szczęśliwie współpracę na tym polu udało się nawiązać z Powiatem Cieszyńskim, którego władarze wykazali się zrozumieniem dla wagi ukazywania się na Śląsku Cieszyńskim polskiego czasopisma naukowego ogniskującego się na historii regionu. Dlatego w tym miejscu jesteśmy winni wielkie podziękowania dla: starosty Mieczysława Szczurka, wicestarosty Janiny Żagan, przewodniczącego Rady Powiatu Stanisława Kubiciusa, Adama Swakonia, członków Zarządu Powiatu oraz Komisji Kultury, a także urzędników Starostwa Powiatowego w Cieszynie z Wydziału Kultury, Sportu, Turystyki i Organizacji Pozarządowych (w szczególności naczelnika Henryka Pieszki) oraz Wydziału Finansów.

Pozyskanie środków adekwatnych do celu otwarło przed „Pamiętnikiem Cieszyńskim” zupełnie nowe perspektywy. Po raz pierwszy redakcja nie musiała się martwić o korektę i skład, których wykonanie można było powierzyć fachowcom. Dzięki funduszom na tłumaczenia chcieliśmy zacząć przybliżać wyniki badań czeskich kolegów czytelnikom nieposługującym się biegle mową naszych sąsiadów. Ostatecznie do 24. tomu „Pamiętnika Cieszyńskiego” PhDr. Radim Jež, Ph.D. z Muzeum Těšínska przygotował zupełnie nowy, ważny dla regionalnej historiografii artykuł. Intensyfikacja współpracy ze środowiskiem czeskich historyków (którzy wspomagają nas również jako recenzenci i członkowie Rady Naukowej), jest działaniem ze wszechmiar pożytecznym dla rozwoju nauki historycznej po polskiej stronie Śląska Cieszyńskiego i znaczącym krokiem do przodu w ewolucji „Pamiętnika Cieszyńskiego”.

To wyzwała we mnie przekonanie, że „Pamiętnik Cieszyński” po trzech dobrych tomach, które zanotowały pewien progres w stosunku do swoich poprzedników, wraz z tomem 24. po raz kolejny wchodzi na wyższy poziom. Nie znaczy to, że redakcji udało się zrealizować wszystkie zamierzenia. Te są naprawdę ambitne i niewątpliwie przed nami jeszcze wiele pracy.

WOJCIECH ŚWIĘS
redaktor naczelny